

پیدایی دست تعمد در تحریف عاشورا

در سال‌های اخیر کتاب‌ها و دانشنامه‌های متعددی پیرامون واقعه کربلا و قیام امام حسین(ع) تالیف و منتشر شده است.

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین ابوالفضل بهشتی، مؤلف و پژوهشگر دینی
پیدایی دست تعمد در تحریف عاشورا

در سال‌های اخیر کتاب‌ها و دانشنامه‌های متعددی پیرامون واقعه کربلا و قیام امام حسین(ع) تالیف و منتشر شده است. صرف‌نظر از اینکه این منابع مکتوب براساس نیازهای علمی - پژوهشی جامعه بوده‌اند یا نه، کیفیت برخی از این آثار مورد نقد و بررسی پژوهشگران و ناقدان دینی و مذهبی قرار گرفته است. صاحب‌نظران حوزه پژوهش دینی معتقدند اگرچه می‌توان دوران حاضر را یکی از دوره‌های طلایی عاشوراپژوهی از حیث کمیت و کیفیت آثار منتشر شده برشمرد اما همین دسته از متخصصان معتقدند به موازات تالیف و انتشار کتاب‌هایی در این عرصه، باید نهضت نقد و بررسی کتاب‌های حوزه عاشوراپژوهی نیز ایجاد شود. پی‌جویی در مورد کارشناسی و نقد آثار عاشوراپژوهی باعث شد با حجت‌الاسلام و المسلمین ابوالفضل بهشتی مؤلف، پژوهشگر علوم دینی و از اعضای دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم گفت‌وگو کنیم. وی صاحب آثار مکتوب در حوزه دین‌پژوهی و مؤلف کتاب «فلسفه و عوامل جاودانگی نهضت عاشورا« است که تاکنون از سوی مؤسسه انتشاراتی «بوستان کتاب« بارها تجدید چاپ شده است. حاصل گفت‌وگو را در پی می‌خوانید.

• به اعتبار سخن بسیاری از دین‌پژوهان، در سال‌های اخیر کتاب‌های فراوان و معتبری در زمینه عاشوراپژوهی منتشر شده است. از دیدگاه یک مؤلف و پژوهشگر، کتاب‌های منتشر شده در این حوزه را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
به فضل پروردگار، همانگونه که اشاره کردید در این سال‌ها کتاب‌های خوبی در زمینه قیام اباعبدالله الحسین(ع) و مکتب عاشورا در کشور به طبع رسیده است. البته در کنار این آثار باید به برخی آثار هم اشاره کرد که اگر نوشته نمی‌شد بهتر بود. در مجموع می‌توان برخی کتاب‌ها را درخشان‌تر ارزیابی کرد و برخی را در زمره آثار متوسط قرار داد. به‌عنوان مثال می‌توان از کتاب «تأملی بر نهضت عاشورا« نوشته جناب آقای رسول جعفریان یا کتاب «پژوهشی تازه پیرامون قیام امام حسین« نوشته مرحوم استاد سیدجعفر شهیدی به‌عنوان آثار درخشان حوزه عاشوراپژوهی نام برد اما برخی کتاب‌ها هم از نظر کیفیت مشکلاتی دارند که همانگونه که گفتم بهتر بود نوشته نمی‌شدند.

• کتاب خود شما به موضوع جاودانگی نهضت عاشورا می‌پردازد و این منظر شاید حوزه‌ای نو در عاشوراپژوهی باشد؛ رمز و راز این جاودانگی از نظر شما چیست؟

بله عنوان کتاب من فلسفه و عوامل جاودانگی نهضت عاشورا است. به این معنا که کسی در جاودانگی این نهضت شکی ندارد، بلکه موضوع، فلسفه و چرایی این جاودانگی است. سؤال اینجاست که چرا میان این همه رویداد و واقعه تاریخی و مذهبی، قیام عاشورا جاودانه می‌شود؟ گذشت زمان نه تنها گردوغبار فراموشی بر آن نمی‌پاشد بلکه هر چه زمان بیشتر می‌گذرد، روح قیام عاشورا با طراوت‌تر هم می‌شود. با اقتباس از همان نهضت است که انقلابی همچون انقلاب اسلامی ایران شکل می‌گیرد یا قیام‌های انقلابی در منطقه شیوع پیدا می‌کند. همین الان شاهد آن هستیم که جوانمردان مقاومت اسلامی با روحیه عاشورایی در مقابل دشمن صهیونیست قرار گرفته‌اند و مبارزه می‌کنند و به پیروزی‌های چشمگیر هم دست یافته‌اند. اینها از برکت قیام عاشورا است و می‌تواند شاهدهی بر جاودانگی نهضت اباعبدالله الحسین(ع) باشد. هر چند راه نرفته در حوزه پژوهش و کشف این جاودانگی بسیار است، به‌ویژه آنکه میدان تحریف درباره نهضت همچنان گسترده باقی مانده است.

• به موضوع تحریف و انحراف در روایت قیام عاشورا اشاره کردید. فکر می‌کنید ریشه این تحریفات از کجاست و چگونه می‌توان با آن مقابله کرد؟

همانطور که گفتم تحریف در واقعه عاشورا و نهضت حسینی وجود دارد و در برخی موارد این تحریفات رو به فزونی هم می‌رود. من برخلاف برخی از دوستان و کارشناسان معتقدم در این تحریفات تعمد وجود دارد. اگر دقیق ملاحظه و مطالعه کنید می‌بینید که نهضت حسینی یک الگو است؛ همانگونه که خود امام معصوم(ع) نیز فرموده‌اند قیام ایشان یک اسوه است؛ یعنی در کنار تمام ویژگی‌های نهضت، الگو و اسوه قرار گرفتن آن ویژگی برجسته‌ای است. انقلاب اسلامی ما از همین الگو پیروی کرده است. نهضت عاشورا، نقشه راه مبارزه با بی‌عدالتی و نابرابری است. می‌تواند در مؤمنین روحیه شجاعت و ایثار به‌وجود آورد و آثار مهمی در جامعه بشری بر جای بگذارد. در چنین شرایطی برخی جریان‌ها که ریشه در استکبار هم دارد با ورود حلقه‌های انحراف درصدد این هستند که آثار قیام عاشورا را از ریشه منتفی کنند. بنابراین یک تعمد در کار است. به‌عنوان مثال می‌توان به موضوع دامادی حضرت قاسم(ع) اشاره کرد که براساس منابع معتبر، یک تحریف است.

امام حسین(ع) به حضرت قاسم در کربلا می‌فرماید: شهادت در راه خدا و در این قیام برای تو چگونه است که حضرت قاسم پاسخ می‌دهد: در کامم از غسل شیرین‌تر است. این روایت معتبر است اما تحریف‌کنندگان برای ایجاد انحراف در فلسفه عاشورا موضوع دامادی حضرت قاسم را نقل کرده‌اند. از این قسم انحرافات باز هم هست که استاد شهید مطهری در آثار و سخنرانی‌های خود به کرات به آنها اشاره کرده است.

&8226#8226; به نظر می‌رسد اینگونه انحرافات بیشتر در اشعار و مرثیه‌ها و به خصوص نوحه‌های جدید وجود دارد و به خاطر بار عاطفی که ایجاد می‌کنند، بر مردم هم تأثیر می‌گذارد. به نظر شما اینگونه نیست؟ باید قبول کنیم که در اشعار مرثیه‌سرایان هم این انحرافات وجود دارد. این قسم انحرافات، به طور ناخودآگاه به جای آنکه به نهضت حسینی خدمت کنند خیانت می‌کنند. اما یکی از بزرگ‌ترین تحریفات در واقعه عاشورا پرداختن به جامعیت قیام است. نهضت عاشورا یک قیام جامع است؛ یعنی هم دارای ابعاد معنوی و عرفانی است و هم در بعد اسطوره‌ای و حماسی جلوه می‌کند. پرداختن به هر کدام از این ابعاد بدون در نظر گرفتن بعد دیگر خیانت به نهضت است. متأسفانه در برخی موارد دیده شده که یکی از این ابعاد به دیگری غلبه می‌کند، این تحریف است و باید با آن مبارزه کرد. اگر قیام عاشورا جامع معرفی نشود یعنی سازندگی و الگوبودن از آن سلب شده که این به هیچ عنوان نمی‌تواند صحیح باشد.

&8226#8226; پس می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که عاشورا پژوهی و تحقیق در این باره دارای ابعاد متعددی است که عوام و خواص را با هم مخاطب قرار می‌دهد؛ یعنی ممکن است انحراف در عوام و خواص به طور توأمان وجود داشته باشد؟ بله به طور دقیق همین گونه است. در بخش خواص هم تحریف وجود دارد. برای آن مثال می‌زنم. به عنوان نمونه شما نگاه کنید به برخی افراد، روشنفکران و حتی مذهبیون که معتقدند قیام امام حسین(ع) در عین آنکه مقدس است اما منحصر به فرد خود ایشان است. این صحیح است که خود قیام عاشورا یک قیام منحصر به فرد و واجد ویژگی‌های الهی است اما باید به این نکته توجه شود که خود امام فرمودند قیام من یک الگو است. بنابراین فلسفه قیام، منحصر به فرد بودن را رد و آن را دارای ویژگی‌های لازم می‌کند. به این اعتبار قیام حضرت در کربلا یک الگو بوده و هست و باید نصب‌العین شیعیان ایشان قرار گیرد. از این منظر نمی‌توان قول برخی افراد را پذیرفت که می‌گویند امام حسین(ع) کفاره دوستان و شیعیان خود قرار گرفتند و خونشان ریخته شد. این یک تحریف آشکار است که نه با روایات مذهبی ما می‌خواند و نه با فلسفه اصلی عاشورا همخوانی دارد. متأسفانه نگاه به جنبه‌های ظاهری قیام در خواص هم رسوخ می‌کند و باید با استفاده از منابع دست اول با این تحریفات مبارزه کرد.

&8226#8226; در انتها به موضوع کتاب خودتان بپردازیم. این کتاب از چه منظرهایی وارد موضوع جاودانگی قیام می‌شود؟ این کتاب از دو منظر جاودانگی قیام را بررسی می‌کند؛ اول موضوع شهادت و شهادت‌طلبی است که براساس وعده الهی مزدش جاودانگی است. در وهله دوم موضوع الگودهی قیام عاشورا شرح و بسط داده می‌شود و از این منظر جاودانگی قیام بررسی می‌شود. یکی از ارکان جاودانگی نهضت، لطف و بشارت الهی است. نکته دوم حقداری نهضت است که به آن در کتاب به طور مفصل پرداخته می‌شود. عامل بعدی در الگودهی قیام، محبوبیت شخص امام حسین(ع) است که به آن براساس روایات و احادیث مصدق پرداخته‌ام. عامل دیگری ابعاد آموزشی و تعلیم و تربیتی است که آن هم در جاودانگی قیام نقش دارد. اینکه ما از طریق نقل سینه به سینه و ذکر روایات واقعه را به شکل میراثی نسل به نسل داده‌ایم تا به امروز رسیده عامل مهمی در جاودانگی قیام است. از این بابت مراسم، آیین‌ها و مجالس عزاداری نقش بسیار حیاتی‌ای داشته‌اند و ضمن پرداختن به امور تعلیمی در جاودانگی نهضت نقش بی‌بدیلی ایفا کرده‌اند و همچنان هم اثرگذار هستند.